

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่
ของสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

Factors Relating to Onion Production Management of Fang Onion Growers
Cooperative's Members, Fang District, Chiang Mai Province

วรารคณา ตีปโปธา¹ สุกิจ กันจินะ^{1*} รุจ ศิริสญลักษณ์¹ และ พิมพีใจ สีหะนาม²
Warangkana Tippota¹, Sukit Kanjina^{1*}, Ruth Sirisunyaluck¹ and Pimjai Seehanam²

¹สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200

¹Division of Agricultural Extension and Rural Development, Department of Agricultural Economy and Development,
Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

²สาขาวิชาพืชสวน ภาควิชาพืชศาสตร์และปฐพีศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200

²Division of Horticulture, Department of Plant and Soil Sciences,
Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

*Corresponding author: Email: sukit.ka@cmu.ac.th

(Received: 25 January 2023; Accepted: 2 June 2023)

Abstract: The objectives of this research were to study onion production management and analyze factors relating to this management of the farmers in Fang District, Chiang Mai Province. An interview form was used to collect data from a sample group of 188 farmers who were members of the Fang Onion Growers Cooperative (FOC) between January and May 2022. The results revealed that most farmers were male, with an average age of 53.09 years, and graduated primary school. On average, they had 19.96 years of onion cultivation experience and 5.36 rai planting areas. Most farmers used their own funds, and loan from various sources such as FOC and Village Funds for the onion production. Approximately half of the farmers had only one market distribution channel. They also accessed about two sources of agricultural information on average. In 2021, most farmers attended no training (67.60 %) and made no contact with relevant officers for assistance with onion production (67.00 %). Regarding onion production management, it was found that the farmers were at a moderate management level. From an analysis of factors relating to the onion production management, it was found that knowledge of onion production management and onion planting areas were positively significant ($P < 0.01$ and $P < 0.05$, respectively). Thus, relevant officers should provide knowledge on production and marketing to the farmers, so they can apply this knowledge to improve their onion production management.

Keywords: Production management, onion, Farmer's knowledge

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ และวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการดังกล่าวของเกษตรกรในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด จำนวน 188 ราย ระหว่างเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2565 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 53.09 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 19.96 ปี และมีรายได้จากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 99,930.85 บาทต่อปี มีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5.36 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองและการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ เช่น สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด และกองทุนหมู่บ้าน เพื่อการผลิตหอมหัวใหญ่ เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งมีแหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่เพียงแหล่งเดียวและได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเฉลี่ยจาก 2 ช่องทาง ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรม (ร้อยละ 67.60) และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการผลิตหอมหัวใหญ่ (ร้อยละ 67.00) ในส่วนของการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ พบว่า เกษตรกรมีระดับการจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ พบว่า ความรู้ในด้านการจัดการการผลิตและพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.01$ และ $P < 0.05$ ตามลำดับ) ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่แก่เกษตรกร อาทิ การผลิต และการตลาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของตนให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการการผลิต หอมหัวใหญ่ ความรู้ของเกษตรกร

คำนำ

หอมหัวใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย โดยนิยมนำมาประกอบอาหารหรือบริโภคสด และใช้แปรรูปในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น การอบแห้ง การดองน้ำส้ม และใช้เป็นส่วนผสมในปลากะป๋อง เป็นต้น (Extension and Training Office, 2022) สำหรับประเทศไทยมีการปลูกหอมหัวใหญ่และให้ผลผลิตเพียงหนึ่งครั้งต่อปี โดยเป็นการผลิตหอมหัวใหญ่เพื่อจำหน่ายทั้งในประเทศและส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการนำเข้าหอมหัวใหญ่มารับประทานภายในประเทศ ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยผลิตหอมหัวใหญ่ปริมาณ 34,797 ตัน และมีการส่งออกทั้งผลผลิตสด แห้ง และแปรรูปเป็นผง ปริมาณการส่งออก 3,465 ตัน มูลค่ารวม 50.34 ล้านบาท โดยมีประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย (Bureau of Agricultural Commodities Promotion and Management, 2021) ทั้งนี้ ในปีดังกล่าว ประเทศไทยมีการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย

นครสวรรค์ กาญจนบุรี และแม่ฮ่องสอน โดยมีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้น 8,800 ไร่ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีการผลิตหอมหัวใหญ่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 74.66 (Office of Agricultural Economics, 2021a)

ในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรผู้ผลิตหอมหัวใหญ่ประสบปัญหาหลายด้าน เช่น การลักลอบนำเข้าหอมหัวใหญ่จากประเทศจีน การไม่มีแหล่งรับซื้อผลผลิต ราคาหอมหัวใหญ่ในประเทศตกต่ำและมีความผันผวน และต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง ปัญหาดังกล่าวทำให้หอมหัวใหญ่ของไทยไม่สามารถแข่งขันในเรื่องราคาได้ นอกจากนี้ เกษตรกรยังประสบปัญหาหอมหัวใหญ่ล้นตลาด (Bureau of Agricultural Commodities Promotion and Management, 2021) ดังนั้น รัฐบาลโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมีการควบคุมการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ภายใต้ความตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) ปี พ.ศ. 2564 - 2566 โดยมีการส่งเสริมให้ใช้กระบวนการสหกรณ์ในการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดอย่างครบวงจร เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาหอมหัวใหญ่ในประเทศ ตั้งแต่

การจัดหาเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรสมาชิก รวมไปถึง
การมีส่วนในการจัดสรรปริมาณนำเข้าหอมหัวใหญ่
แห้งแบบผงและแบบไม่เป็นผงให้แก่ผู้ประสงค์นำเข้า
เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิต
เองได้ (Department of Foreign Trade, 2021)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการปลูก
หอมหัวใหญ่และมีปริมาณผลผลิตมากที่สุดใน
ประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2564 มีพื้นที่เพาะปลูก
จำนวน 6,489 ไร่ และสามารถผลิตหอมหัวใหญ่ได้
จำนวน 25,978 ตัน เมื่อพิจารณาถึงแหล่งเพาะปลูก
ที่สำคัญพบว่า อยู่ในอำเภอฝาง แม่วาว สันป่าตอง
พร้าว แม่ริม และเวียงแหง (Office of Agricultural
Economics, 2021b) โดยมีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูก
หอมหัวใหญ่ขึ้นจำนวน 4 แห่ง คือ สหกรณ์ผู้ปลูก
หอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
แม่วาว จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด
และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่บ้านกาดพัฒนา
จำกัด ซึ่งการจัดตั้งสหกรณ์ดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อ
รองรับผลผลิตและให้บริการแก่เกษตรกรผู้ปลูก
หอมหัวใหญ่ในด้านต่าง ๆ (Tulathammakul, 2000)
ถึงกระนั้นก็ตามในแต่ละปีเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัว-
ใหญ่ยังคงประสบปัญหาผลผลิตล้นตลาดจากผลผลิต
ที่ออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ยังผลให้หอมหัวใหญ่มี
ราคาลดลง

อำเภอฝางเป็นแหล่งปลูกหอมหัวใหญ่ที่สำคัญ
ของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่
เหมาะสมและมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ สหกรณ์
ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด เป็นสหกรณ์ผู้ปลูก
หอมหัวใหญ่แห่งแรกและมีจำนวนสมาชิกมากที่สุดใน
จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีสมาชิกจำนวน 2,359 ราย
และมีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 3,560 ไร่ (Cooperative
Promotion Department, 2021) แม้ว่าเกษตรกรเข้า
ร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ฯ แต่ก็ยังประสบปัญหา
ผลผลิตหอมหัวใหญ่ล้นตลาด และปัญหาราคาผลผลิต
ตกต่ำตามมา ดังนั้นการแก้ไขปัญหาอาจเริ่มต้นที่การ
ได้รับทราบเกี่ยวกับวิธีการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่
ของเกษตรกร ทั้งในด้านการวางแผนการผลิต และ
การจัดการด้านการผลิต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจ

ศึกษาการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร
ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์หอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด ซึ่งการทำ
ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่
ของเกษตรกรจะทำให้ทราบถึงลักษณะการผลิต และ
การวางแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การผลิต และ
การตลาด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ในการหาแนวทางบรรเทาปัญหาผลผลิตหอมหัวใหญ่
ล้นตลาด และปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ
เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
ฝาง จำกัด อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2,359
ราย (Cooperative Promotion Department, 2021) การ-
วิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม
ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาด
ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973)
ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.07 เนื่องจาก
สมาชิกสหกรณ์ฯ เป็นเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานทาง
เศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกัน ได้จำนวนตัวอย่าง
188 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple
random sampling) โดยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบ
สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1)
ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) การจัดการการผลิต
หอมหัวใหญ่ 3) ความรู้ในการจัดการการผลิต
หอมหัวใหญ่ และ 4) ปัญหาอุปสรรคในการจัดการ
การผลิตหอมหัวใหญ่ โดยในส่วนของจัดการ
การผลิตหอมหัวใหญ่ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับ
สภาพการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร
จากวิธีปฏิบัติทั้งหมด 30 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดระดับการ
ปฏิบัติ 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ = 3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง = 2 คะแนน ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง = 1
คะแนน และไม่เคยปฏิบัติ = 0 คะแนน แล้วนำค่าคะแนน

ที่ได้มาแบ่งระดับการปฏิบัติออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่มีการจัดการ (ค่าเฉลี่ย 0.00 - 0.75 คะแนน) มีการจัดการน้อย (ค่าเฉลี่ย 0.76 - 1.50 คะแนน) มีการจัดการปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.25) คะแนน และมีการจัดการมาก (ค่าเฉลี่ย 2.26 - 3.00 คะแนน) คำถามส่วนนี้มีการตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อถือได้ (Reliability) และมีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.739 และในส่วนของการความรู้ในการผลิตหอมหัวใหญ่ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 28 ข้อ แต่ละข้อให้เลือกคำตอบถูกหรือผิด คำตอบที่ถูกต้องได้ 1 คะแนน คำตอบที่ไม่ถูกต้องได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีความรู้น้อย (คะแนน 0.00 - 9.33 คะแนน) มีความรู้ปานกลาง (คะแนน 9.34 - 18.66 คะแนน) และมีความรู้มาก (คะแนน 18.67 - 28.00 คะแนน) คำถามส่วนนี้มีการตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อถือได้ (Reliability) และมีค่า Kuder-Richardson coefficient (KR-20) เท่ากับ 0.702 (Vanichbuncha and Vanichbuncha, 2018)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร โดยได้กำหนดแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5 + b_6x_6 + b_7x_7 + b_8x_8 + b_9x_9 + b_{10}x_{10} + b_{11}x_{11} + b_{12}x_{12} + b_{13}x_{13} + b_{14}x_{14}$$

เมื่อ Y = Onion production management (score)

a = Constant

b_{1-14} = The correlation coefficient of the independent variables 1 to 14

x_1 = Gender (1 = male, 0 = female)

x_2 = Age (year)

x_3 = Education (year)

x_4 = Experience in onion production (year)

x_5 = Agricultural laborers (number)

x_6 = Onion income (baht/year)

x_7 = Planting area (rai)

x_8 = Finance (0 = personal funds, 1 = personal funds and loan)

x_9 = Market (number)

x_{10} = Sources of news and information (number)

x_{11} = Training (times/year)

x_{12} = Contact with officer about onion (times/year)

x_{13} = Group membership (number)

x_{14} = Knowledge of onion production (score)

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรประมาณ 2 ใน 3 เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.40) มีอายุเฉลี่ย 53.09 ปี และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 19.96 ปี และมีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานเกษตรจำนวน 2 คน ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 99,930.85 บาทต่อปี และมีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5.36 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ทั้งเงินทุนของตนเองและจากการกู้ยืมเงินเพื่อการผลิตหอมหัวใหญ่ โดยเกษตรกรเกินกว่าร้อยละ 50 มีแหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่เพียงแหล่งเดียว ในส่วนของการรับข้อมูลข่าวสารพบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรโดยเฉลี่ยจาก 2 ช่องทาง ซึ่งช่องทางที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ เช่น เจ้าหน้าที่สหกรณ์ผู้ผลิต

หอมหัวใหญ่ฝาง และผู้นำชุมชน เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรม (ร้อยละ 67.60) และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการผลิตหอมหัวใหญ่ (ร้อยละ 67.00) นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากสหกรณ์ผู้ผลิตหอมหัวใหญ่ฯ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (Table 1)

การจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

การจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรพิจารณาจากการจัดการการผลิตในภาพรวม ประกอบไปด้วย การวางแผนการผลิต การผลิต และการตลาด รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่ ทั้งนี้ในส่วนของการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ในภาพรวมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรมีการจัดการในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =

1.97, SD = 0.40) เมื่อพิจารณาในด้านของการจัดการการผลิต พบว่า ด้านการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.03, SD = 0.48) ด้านการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.09, SD = 0.42) และด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 1.78, SD = 0.55) (Table 2)

ในส่วนของการรู้เกี่ยวกับผลิตหอมหัวใหญ่ เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.30) มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 16.04 จากคะแนนเต็ม 28 คะแนน) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการรับทราบข้อมูลในด้านดังกล่าวยังมีค่อนข้างจำกัด เกษตรกรมีแหล่งข้อมูลที่ไม่หลากหลาย โดยเฉลี่ยประมาณ 2 แหล่ง ($\bar{X}$ = 2.27, SD = 1.23) นอกจากนี้เกษตรกรยังเข้ารับการอบรมหรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหอมหัวใหญ่ไม่ถึงหนึ่งครั้ง/ปี (Table 1) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรสามารถเข้าถึงสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ ทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหอมหัวใหญ่ จึงยังทำให้เกษตรกร

Table 1. Personal, economic and social characteristics of the onion farmers in Fang district, Chiang Mai province

Characteristics	%	$\bar{X}$	SD
1. Gender			
female	34.60		
male	65.40		
2. Age (year)		53.09	9.90
3. Education (year)		5.96	3.86
4. Experience in onion production (year)		19.96	9.50
5. Agricultural labors (number)		2.06	0.92
6. Onion income (baht/year)		99930.85	96570.00
7. Planting area (rai)		5.36	3.61
8. Finance			
personal funds	9.60		
personal funds and loan	90.40		
9. Market (number)		1.38	0.55
10. Sources of news and information (number)		2.27	1.23
11. Training (times/year)		0.40	0.64
12. Contact with officer about onion (times/year)		0.39	0.61
13. Group membership (number)		0.13	0.40
14. Knowledge of onion production (score)		16.04	3.71

ยังพอมีความรู้ในด้านดังกล่าว ทั้งนี้ ประเด็นความรู้ความเข้าใจที่เกษตรกรจำนวนมากตอบผิด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) การระบาดของหนอนกระทู้หอม 2) การระบาดของโรคราดำในหอมหัวใหญ่ 3) การย้ายกล้าปลูก 4) การลดความเป็นด่างของดินในแปลงเพาะปลูก และ 5) การเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในโรงเรือน สาเหตุที่เกษตรกรยังคงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในประเด็นความรู้เหล่านี้ อาจสืบเนื่องมาจากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมและติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหอมหัวใหญ่อย่างจำกัด ทั้งนี้ การอบรมหรือการติดต่อเจ้าหน้าที่เป็นช่องทางที่เกษตรกรสามารถสอบถาม รวมทั้งขอคำอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจได้ ดีกว่าการศึกษาข้อมูลด้วยตัวเอง (Footan *et al*, 2017)

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุ (multiple coefficient of determination, R^2) มีค่าเท่ากับ 0.196 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดร่วมกันอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 19.60 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวแปรนั้น มีจำนวน 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่ (Sig. = 0.000) และพื้นที่ที่ใช้ปลูกหอมหัวใหญ่ (Sig. = 0.032) (Table 3)

Table 2. Management of onion production

Management of onion production	$\bar{X}$	SD	Level
Planning	2.03	0.48	medium
Production	2.09	0.42	medium
Marketing	1.78	0.55	medium
Total	1.97	0.40	medium

Table 3. Regression coefficient of independent variables related to the onion management

Variables	Unstandardized coefficients: B	t	Sig.
Constant	45.846	6.023	0.000
1. Gender	0.042	0.024	0.981
2. Age	-0.069	-0.607	0.545
3. Education	0.036	0.149	0.882
4. Experience in onion production	0.059	0.539	0.590
5. Agricultural labors	-0.774	-0.775	0.439
6. Onion income	-1.345E-05	-0.898	0.371
7. Planting area	0.855	2.162	0.032*
8. Finances	-0.685	-0.233	0.816
9. Market	-1.790	-1.043	0.298
10. News and information	-1.357	-1.741	0.083
11. Training	-0.344	-0.232	0.816
12. Contact with officer about onion	-0.460	-0.297	0.767
13. Group membership	0.753	0.346	0.730
14. Knowledge of onion production	1.254	5.193	0.000**
R = 0.442	R ² = 0.196	SEE = 11.220	F = 3.007
sig. of F = 0.000			

* significantly different at $P < 0.05$; ** significantly different at $P < 0.01$

จาก Table 3 สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยในการจัดการการผลิตได้ว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่มากและมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่มาก มีการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกน้อยและมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตน้อยกว่า สอดคล้องกับ Meena *et al.* (2016) ที่อธิบายว่าในฟาร์มขนาดใหญ่มีผลผลิตและรายได้มากกว่าฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก ตามลำดับ เนื่องจากมีการจัดการการผลิตได้ดีและสามารถผลิตหอมหัวใหญ่ได้มากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก ทั้งนี้ ฟาร์มขนาดใหญ่ยังมีต้นทุนต่อหน่วยการผลิตน้อยกว่าฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดเล็ก อีกประการหนึ่ง คือ เกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตหอมหัวใหญ่มาก มีแนวโน้มในการจัดการการผลิตได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีลักษณะตรงข้าม ซึ่งสอดคล้องกับ (Mamiro *et al.*, 2014) ที่กล่าวไว้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ที่มีความรู้และสามารถใช้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ทำให้เกษตรกรมีการจัดการศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการเข้าทำลายของศัตรูพืชในหอมหัวใหญ่ และยังทำให้ผลผลิตของเกษตรกรสูงขึ้น

ในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาที่เกษตรกรพบมากใกล้เคียงกัน คือ ปัญหาด้านการตลาด (ร้อยละ 25.53) และปัญหาด้านการผลิต (ร้อยละ 25.00) สำหรับปัญหาด้านการตลาด เกษตรกรประสบกับปัญหาราคาหอมหัวใหญ่ตกต่ำและมีการเปลี่ยนแปลงของราคาอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรปรับตัวและวางแผนการตลาดไม่ทัน รวมทั้งมีจำนวนพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อผลผลิตน้อยราย ทำให้พ่อค้าคนกลางที่มีอยู่สามารถกดราคาให้ลดต่ำลง และในบางครั้งการไม่มีตลาดรองรับผลผลิตหอมหัวใหญ่ที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องจำหน่ายผลผลิตในราคาถูก กรณีของปัญหาด้านการผลิต เกษตรกรประสบกับสภาพอากาศที่แปรปรวน โดยบางปีมีฝนตกนานกว่าปกติทำให้เกิดโรคอีกทั้งจำนวนผลผลิตหอมหัวใหญ่ไม่

เป็นไปตามที่ต้องการ กล่าวคือ ได้ผลผลิตน้อยและผลผลิตบางส่วนเกิดความเสียหาย ปัญหารองลงมาของเกษตรกร คือ ปัญหาด้านเงินทุน (ร้อยละ 19.68) เนื่องจากปัจจัยการผลิต (เช่น ปุ๋ย และสารเคมี) มีราคาแพงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น ดังนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีการกู้ยืมเงินเพื่อมาลงทุนในการผลิตหอมหัวใหญ่ เมื่อเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตหอมหัวใหญ่ได้ในราคาที่ต่ำ ทำให้เกิดการขาดทุน และขาดเงินทุนหมุนเวียน จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาค่าแรงที่สูงขึ้น (ร้อยละ 5.32) ทั้งนี้ เกษตรกรมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือเมื่อมีสถานการณ์ที่ไม่ปกติเกิดขึ้น อาทิ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และการช่วยพยุงราคาหอมหัวใหญ่ให้เหมาะสมกับต้นทุน นอกจากนี้เกษตรกรยังเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลเกษตรกรในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และควรมีการวิจัยพันธุ์หอมหัวใหญ่ที่เหมาะสมกับสภาพอากาศในประเทศไทย รวมทั้งการจำกัดการนำเข้าหอมหัวใหญ่จากต่างประเทศ

สรุป

จากการศึกษาเรื่องการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยที่ 53.09 ปี และมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 19.96 ปี และมีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5.36 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองและการกู้ยืมเงินเพื่อการผลิตหอมหัวใหญ่ ทั้งนี้เกษตรกรเกินครึ่งมีแหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่เพียงแหล่งเดียวและได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรโดยเฉลี่ยจำนวน 2 ช่องทาง (เช่น เจ้าหน้าที่สหกรณ์ผู้ผลิตหอมหัวใหญ่ฝางและผู้นำชุมชน) โดยในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมและติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการผลิตหอมหัวใหญ่ นอกจากนี้เกษตรกรส่วน

ใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามพบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในหลายประเด็น เช่น การย้ายกล้าปลูก การระบาดของโรคและแมลง และการจัดการดินในแปลงเพาะปลูก เป็นต้น ในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ พบว่าความรู้ในการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ และพื้นที่ที่ใช้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และระดับ 0.05 ตามลำดับ ซึ่งอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่มากกว่า และมีพื้นที่ในการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ขนาดใหญ่มากกว่า มีการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตน้อยกว่า และมีพื้นที่ในการเพาะปลูกขนาดเล็กกว่า โดยปัญหาสำคัญของเกษตรกรในการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ คือ ปัญหาด้านการตลาด โดยเฉพาะปัญหาราคาหอมหัวใหญ่ตกต่ำเนื่องจากตลาดมีการเปลี่ยนแปลงของราคาอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรปรับตัวและวางแผนการตลาดไม่ทัน นอกจากนี้พ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อผลผลิตมีจำนวนน้อย ทำให้ที่มีอยู่สามารถดราค่าผลผลิตของเกษตรกรได้ ปัญหาด้านการผลิตหอมหัวใหญ่ที่สืบเนื่องมาจากสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำให้หอมหัวใหญ่เกิดโรค ส่งผลให้ผลผลิตหอมหัวใหญ่ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ และปัญหาด้านเงินทุน เนื่องจากต้นทุนในการผลิตหอมหัวใหญ่ที่สูงขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องมีการกู้ยืมเงินเพื่อมาลงทุนในการผลิตหอมหัวใหญ่ และเมื่อผลิตหอมหัวใหญ่มีราคาตกต่ำทำให้เกิดการขาดทุนและจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่มาก มีแนวโน้มในการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ที่ดีมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่ให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นวิธีการปฏิบัติในการผลิต

หอมหัวใหญ่ที่ถูกต้อง เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตหอมหัวใหญ่ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่ความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ให้กับเกษตรกร ทั้งในด้านการวางแผนการผลิตและการตลาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิต และรับมือกับความผันผวนของตลาดหอมหัวใหญ่ได้ดียิ่งขึ้น

2) จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรแทบไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่ ในขณะเดียวกันเกษตรกรก็มีแหล่งข้อมูลทางการเกษตรเพียงเล็กน้อย ดังนั้นนอกเหนือจากการเผยแพร่ความรู้ทั้งด้านการผลิต และการจัดการการผลิตหอมหัวใหญ่ ดังกล่าวข้างต้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกร หรือสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกร เช่น การเข้าไปเยี่ยมเยียนในชุมชนเป็นประจำ หรือการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ ไลน์ (LINE) หรือเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถสอบถามหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตหอมหัวใหญ่ได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

3) ข้อมูลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรจำนวนมากจำหน่ายผลผลิตหอมหัวใหญ่ผ่านพ่อค้าคนกลางเพียงช่องทางเดียว ทำให้ถูกกดราคาได้ง่าย ดังนั้นสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ต่าง จำกัด ควรเข้าไปให้ความช่วยเหลือในด้านการรวบรวมหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรที่เป็นสมาชิก เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง แทนการทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางในการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฯ ยังควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ที่รวบรวมได้ให้กับภาคธุรกิจที่ต้องการโดยตรง เพื่อลดบทบาทของพ่อค้าคนกลาง และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับสมาชิก ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานส่งเสริมเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการเพิ่มความรู้และทักษะทางการตลาดให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรทราบถึงกลไกการตลาด และสามารถเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น

4) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด ควรให้การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต หอมหัวใหญ่ เช่น การจัดหาปัจจัยการผลิต (อาทิ ปุ๋ย และสารเคมี) มาจำหน่ายให้กับเกษตรกรในราคาทุน แทนการจำหน่ายในราคาเท่ากับท้องตลาดเช่นในปัจจุบัน หรือการส่งเสริมการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อ จัดหาปัจจัยการผลิต ซึ่งอาจช่วยให้ได้ปัจจัยการผลิต ที่ราคาถูกลงเมื่อเทียบกับการที่สมาชิกซื้อปัจจัยการ- ผลิตด้วยตนเอง นอกจากนี้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัว- ใหญ่ฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เกี่ยวกับการ ใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลด ปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตลง

เอกสารอ้างอิง

- Bureau of Agricultural Commodities Promotion and Management. 2021. Onion. (Online). Available: <http://www.agriman.doe.go.th/home/news/2565/21onion.pdf> (May 2, 2022). (in Thai)
- Cooperative Promotion Department. 2021. Report cooperative profile. (Online). Available: https://app1.cpd.go.th/profile/report_con_s tep2.asp (May 3, 2022). (in Thai)
- Department of Foreign Trade. 2021. The results of the allocation of import-export volumes of agricultural products. (Online). Available: <https://www.dft.go.th/th-th/Information/show -import-export-volume/ArticleId/20883/20883> (May 2, 2022). (in Thai)
- Extension and Training Office. 2022. Onion. (Online). Available: http://eto.ku.ac.th/neweto/e-book/plant/herb_gar/hom_hua.pdf (May 2, 2022). (in Thai)
- Footan, C., S. Sreshthaputra, W. Intrauccomporn and T. Pankasemsuk. 2017. Factors affecting farmers' adoption in good agricultural practices for safe vegetable production in Mae Tha Nuea Royal Project Development Center, Chiang Mai province. Journal of Agriculture 33(3): 397- 404. (in Thai)
- Mamiro, D.P., A.P. Maerere, K.P. Sibuga, M.J. Ebaugh, S.A. Miller, H.D. Mtui, E. Mgembe, C.P. Msuya-Bengesig and A. Aloyce. 2014. Local community's knowledge on onion production, pests and pests management in Kilosa and Kilolo districts, Tanzania. Tanzania Journal of Agricultural Sciences 13(2): 18-26.
- Meena, S., I.P. Singh and R.L. Meena. 2016. Cost of cultivation and returns on different cost concepts basis of onion in Rajasthan. Economic Affairs 61(1): 11-16.
- Office of Agricultural Economics. 2021a. Onion. (Online). Available: <http://mis-app.oae.go.th/product/onion> (May 30, 2022). (in Thai)
- Office of Agricultural Economics. 2021b. The table shows the details of the onion. (Online). Available: https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/1_Onion%2 064%20dit.pdf (May 5, 2022). (in Thai)
- Tulathammakul, F. 2000. Market intervention of agricultural commodity: A case study of onion in Chiang Mai province. M. Econ. Thesis. Chiang Mai University, Chiang Mai. 123 p. (in Thai)
- Vanichbuncha, K. and T. Vanichbuncha. 2018. SPSS for Windows. 31th ed. Samlada Printing, Bangkok. 531 p.
- Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed. Harper and Row, New York. 1130 p.